

4. Η εκμετάλλευση των ορυχείων

5. Η δημιουργία τραπεζικού συστήματος

6. Η Βιομηχανία

7. Τα δημόσια έργα

8. Το δίκτυο των σιδηροδρόμων

9. Τα εθνικά δάνεια

10. Η πτώχευση

Β. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 19ο ΑΙΩΝΑ

1

4. Η εκμετάλλευση των ορυχείων

2

- Οι δραστηριότητες στο χώρο αυτό είτε αποσκοπούσαν σε εξαγωγές, είτε στην εξυπηρέτηση των περιορισμένων τοπικών αναγκών.
- Για τις τελευταίες, οι δραστηριότητες των λατομείων και η παραγωγή οικοδομικών υλικών είχαν τον πρώτο λόγο.
- Για τις εξαγωγές, το βάρος έπεσε σε μεταλλευτικά προϊόντα που τα ισχυρά βιομηχανικά κράτη της Δυτικής Ευρώπης χρησιμοποιούσαν ως πρώτες ύλες στη μεταλλουργία τους

4. Η εκμετάλλευση των ορυχείων

- Η ενθάρρυνση της μεθοδικής τους εκμετάλλευσης στις αρχές της δεκαετίας του 1860 με νομοθεσία που επέτρεπε την «εκχώρηση» μεταλλευτικών δικαιωμάτων με ευνοϊκούς όρους, προκάλεσε τη ραγδαία εξέλιξη του κλάδου.
- Την ίδια εποχή το ενδιαφέρον για μεταλλευτικά και οικοδομικά υλικά είχε ενισχυθεί εξαιτίας διαφόρων συγκυριών, όπως ήταν π.χ. τα έργα για τη διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ (έργο που ολοκληρώθηκε το 1869) αλλά και το ίδιο το άνοιγμα της διώρυγας, που αναβάθμισε συνολικά την Ανατολική Μεσόγειο.

4. Η εκμετάλλευση των ορυχείων

- Η πιο γνωστή περιοχή μεταλλευτικής δραστηριότητας υπήρξε, όπως και στην αρχαιότητα, το Λαύριο.
- Το 1866 άρχισε εκεί τις εργασίες της μία γαλλο-ιταλική εταιρεία (Σερπιέρι-Ρου) με στόχο την εξαγωγή μεταλλεύματος όχι μόνο από τα υπόγεια κοιτάσματα αλλά και από τις «σκωρίες», τα υλικά που είχαν συσσωρευτεί εκεί στη διάρκεια των αιώνων εκμετάλλευσης των ορυχείων κατά την αρχαιότητα.
- Η τεχνολογία της εποχής επέτρεπε την απόσπαση μεταλλεύματος από αυτά τα κατάλοιπα.
- Η εξόρυξη αργύρου και μολύβδου γνώρισε σημαντική άνθηση και πρόσθεσε στις ελληνικές εξαγωγές προϊόντα αξίας πολλών εκατομμυρίων δραχμών.

5. Η δημιουργία τραπεζικού συστήματος

5

- Η ίδρυση τραπεζικών ιδρυμάτων δεν θα εξυπηρετούσε μόνο τις κυβερνητικές ανάγκες, τη διαχείριση του κρατικού δανεισμού, την έκδοση χαρτονομίσματος κ.λπ., αλλά θα έδινε λύση στο χρόνιο πρόβλημα των πιστωτικών αναγκών της οικονομίας.
- Θα εξασφάλιζε δηλαδή στις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες τα απαραίτητα κεφάλαια με όρους οργανωμένης αγοράς και όχι τοκογλυφίας.

5. Η δημιουργία τραπεζικού συστήματος

6

- Το πιστωτικό σύστημα της χώρας βρισκόταν πραγματικά, κατά τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας, σε πρωτόγονη κατάσταση. Ήταν συνδεδεμένο με το εμπόριο των αγροτικών προϊόντων και ιδιαίτερα με τις εξαγωγές της σταφίδας.
- Οι έμποροι λειτουργούσαν και ως πιστωτές, με τοκογλυφικές διαθέσεις και όρους.
- Ο δανεισμός κατευθυνόταν, ως επί το πλείστον, προς τους παραγωγούς και δημιουργούσε προϋποθέσεις εκμετάλλευσης, καθώς ουσιαστικά επρόκειτο για έναν τρόπο προαγοράς της επικείμενης παραγωγής, με δυσμενείς για τον παραγωγό όρους.

5. Η δημιουργία τραπεζικού συστήματος

7

. Δεν απέβλεπαν τόσο στην εξάλειψη της τοκογλυφίας, όσο στην παράλληλη δημιουργία ενός πιο σύγχρονου πιστωτικού συστήματος, ικανού να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα ειδικών κοινωνικών ομάδων.

Το μεγάλο βήμα έγινε το 1841, με την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας. Τα κεφάλαια για την ίδρυσή της προήλθαν κυρίως από το εξωτερικό, ενώ έντονη ήταν η παρουσία κρατικών παραγόντων στις ιδρυτικές διαδικασίες. Οι κύριοι μέτοχοι της Τράπεζας ήταν ο κεφαλαιούχος Εϋνάρδος, το ελληνικό κράτος (20% του αρχικού κεφαλαίου), Έλληνες έμποροι και επιχειρηματίες της διασποράς, ξένες προσωπικότητες από το χώρο της οικονομίας αλλά και της πολιτικής.

5. Η δημιουργία τραπεζικού συστήματος

8

Το μεγάλο της πλεονέκτημα και ταυτόχρονα η κύρια πηγή εσόδων της ήταν το εκδοτικό δικαίωμα, η δυνατότητα της να εκδίδει τραπεζογραμμάτια, χαρτονομίσματα δηλαδή, για λογαριασμό του ελληνικού κράτους.

Το τελευταίο μάλιστα ενίσχυε ή και επέβαλλε την κυκλοφορία τους.

5. Η δημιουργία τραπεζικού συστήματος

9

- Από τη δεκαετία του 1860 άρχισαν να πολλαπλασιάζονται τα τραπεζικά και ασφαλιστικά ιδρύματα στη χώρα.
- Τα πιο σημαντικά απ' αυτά ήταν η Ιονική Τράπεζα (ιδρύθηκε το 1839 στα υπό αγγλική κατοχή τότε Ιόνια νησιά), η Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας, η Γενική Πιστωτική Τράπεζα, η Τράπεζα Βιομηχανικής Πίστεως κ.λπ.

23

23. Σε ποια κατάσταση βρισκόταν το πιστωτικό σύστημα της χώρας μέχρι το 1841;

A) ΠΡΩΤΟΓΟΝΗ

B) ΚΑΛΗ

C) ΜΕΤΡΙΑ

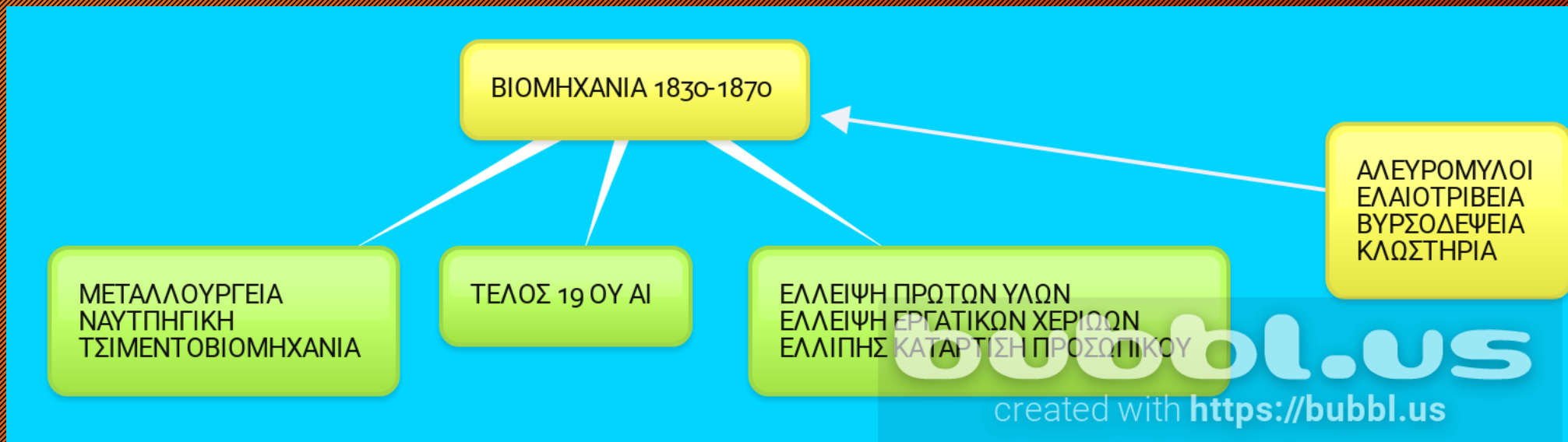
076040A49

Φτιάξε το παζλ εδώ
076040A49

Η Βιομηχανία

11

Τα δημόσια έργα

12

- Το κράτος είτε απ' ευθείας, είτε μέσω των δήμων, προσπάθησε να ξεπεράσει τις δυσκολίες αυτές με τις δικές του δυνάμεις.
- Η δραστηριότητα του ήταν μάλλον υποτονική, τουλάχιστον μέχρι τη δεκαετία του 1870,
- καθώς τα χρήματα έλειπαν και οι μέθοδοι που υιοθετήθηκαν δεν ήταν δημοφιλείς (για παράδειγμα, οι αγγαρείες των αγροτών στην κατασκευή δρόμων).

Τα δημόσια έργα

13

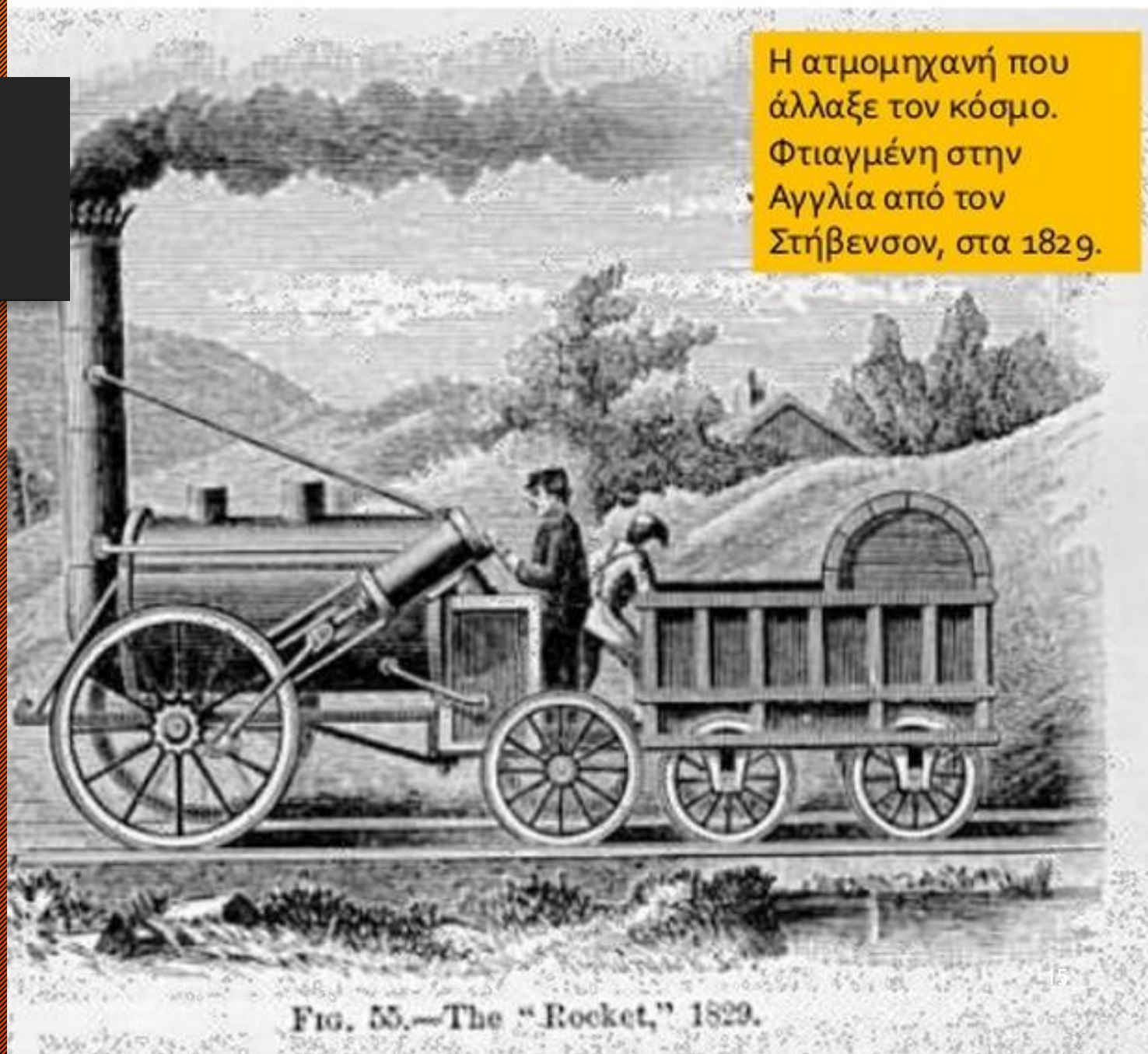
- Η πύκνωση του οδικού δικτύου πέρασε στην πρώτη θέση των εθνικών και τοπικών προτεραιοτήτων προς το τέλος του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ού.
- Η οικονομική ανάπτυξη,
- οι πιο γρήγοροι ρυθμοί αστικοποίησης,
- η δημιουργία των κεντρικών σιδηροδρομικών αξόνων
- και η ανάπτυξη του εσωτερικού εμπορίου
- ήταν παράγοντες που προώθησαν την κατασκευή οδικού δικτύου.

- Η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου ξεκίνησε το 1893. ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ (μον. 2) ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΛΥΚΕΙΑ 2002
- Το 1830 οι υποδομές του ελληνικού κράτους ήταν ακόμα πρωτόγονες. ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ (μον. 2) ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΛΥΚΕΙΑ 2003
- Το έργο της διάνοιξης της διώρυγας της Κορίνθου ξεκίνησε το 1841. ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ (μον. 2) ΕΣΠΕΡ 2005
- Ποια δημόσια έργα κατασκευάστηκαν στην Ελλάδα στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα (εκτός από το σιδηροδρομικό δίκτυο); Μονάδες 15 ΕΣΠΕΡ ΕΠΑΝ 2005

Το δίκτυο των σιδηροδρόμων

- Οι γενικότερες αλλαγές όμως, που προοδευτικά μετέβαλαν τα δεδομένα της ελληνικής οικονομίας ως το 1881, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για υλοποίηση των σχεδίων κατασκευής σιδηροδρομικού δικτύου.
- Την ίδια περίπου εποχή, γύρω από τη χώρα, προχωρούσε η κατασκευή μεγάλων συγκοινωνιακών αξόνων που συνέδεαν την Κεντρική Ευρώπη με την Κωνσταντινούπολη, τη Μικρά Ασία και την Ανατολή ως την Ινδία. Η σύνδεση της Ευρώπης με την Ανατολή γινόταν και ατμοπλοϊκά από το Πρίντεζι της Ιταλίας προς το Σουέζ και τον Ινδικό Ωκεανό.

Η ατμομηχανή που άλλαξε τον κόσμο. Φτιαγμένη στην Αγγλία από τον Στήβενσον, στα 1829.

Το δίκτυο των σιδηροδρόμων

16

- Το σιδηροδρομικό δίκτυο της Ελλάδας ολοκληρώθηκε σε τρεις περίπου δεκαετίες, από το 1880 και μετά. Η μεγάλη ώθηση δόθηκε στις πρώτες πρωθυπουργίες του Χαρίλαου Τρικούπη (1882-1892), οπότε και κατασκευάστηκαν 900 χιλιόμετρα σιδηροδρομικής γραμμής.
- Τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετώπισε το ελληνικό κράτος επιβράδυναν την κατασκευή του έργου στη δεκαετία του 1890 και το δίκτυο ολοκληρώθηκε μόλις το 1909.

Ερωτήσεις

- ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ [εδώ](#)
- α. Να αφηγηθείτε το χρονικό της κατασκευής του ελληνικού σιδηροδρομικού δικτύου από το 1880 έως το 1909. (μον. 15)
- β. Να αντιπαραβάλετε το ελληνικό σιδηροδρομικό δίκτυο με τα ευρωπαϊκά. (μον. 10)
- Συννεφόλεξο [εδώ](#)
- ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ [ΑΘΗΝΑ-ΠΕΙΡΑΙΑΣ](#)
- Η εκπομπή του Χρίστου Βασιλόπουλου για την ιστορία του τρένου που μεταδόθηκε από την ΝΕΡΙΤ την Κυριακή 2/11/2014
- VIDEO [ΕΔΩ](#)

ΜΠΙΛΑΝΑΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

17

Τα εθνικά δάνεια

18

- Η αλλαγή των ρυθμών ανάπτυξης από τη δεκαετία του 1860 και μετά, οδήγησε αναγκαστικά σε νέο δανεισμό.
- Οι περιορισμένοι πόροι της χώρας, σε συνδυασμό με τα έκτακτα έξοδα που επέβαλαν οι διαρκείς **εθνικές κρίσεις**, καθιστούσαν αδύνατη την εξοικονόμηση κεφαλαίων για δημόσιες επενδύσεις.
- Ο εξωτερικός δανεισμός διογκώθηκε κατά τη δεκαετία του 1880, και μέσα σε λίγα μόλις χρόνια η χώρα βρέθηκε να οφείλει ποσά πολλαπλάσια του ετήσιου προϋπολογισμού της.

Τα εθνικά δάνεια

- Το μεγαλύτερο μέρος των δανείων αυτών χρησίμευσε για την κάλυψη των τρεχόντων ελλειμμάτων των εθνικών προϋπολογισμών, καθώς και των δαπανών των στρατιωτικών κινητοποιήσεων (του 1877-1880 και του 1885-1886) και των εξοπλισμών (26.000.000 δραχμές από τα δάνεια χρησιμοποιήθηκαν για τη ναυπήγηση τριών θωρηκτών το 1889).
- Επίσης μεγάλα ποσά διατέθηκαν για την αποπληρωμή παλαιότερων δανείων. Μικρό μέρος απέμενε για παραγωγικές επενδύσεις και δημόσια έργα, ποσό όμως απαραίτητο, χωρίς το οποίο τα έργα αυτά δεν θα μπορούσαν να ολοκληρωθούν

Ερωτήσεις

- Να αναφέρετε τους λόγους που οδήγησαν τις ελληνικές κυβερνήσεις σε δανεισμό κατά την περίοδο 1860-1892 καθώς και τους τρόπους αξιοποίησης αυτών των δανείων. (μον. 12) [ΕΣΠΕΡΙΝΑ ΛΥΚΕΙΑ 2001](#)
- Για ποιους λόγους οι ελληνικές κυβερνήσεις από τη δεκαετία του 1860 ως και τη δεκαετία του 1880 προέβησαν στη σύναψη δανείων και ποιες ανάγκες κάλυψαν τα εθνικά αυτά δάνεια; Μονάδες 12 ΕΣΠΕΡ 2006
- Επεξεργαστείτε τις εικόνες [εδώ](#)
- Συμπληρώστε το τεστ [εδώ](#):
- [ΤΕΣΤ](#)

10. Η πτώχευση του 1893 και ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος

21

- Τα οικονομικά του ελληνικού κράτους οδηγήθηκαν σε καθεστώς Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (ΔΟΕ). Εκπρόσωποι έξι δυνάμεων (Αγγλία, Γαλλία, Αυστρία, Γερμανία, Ρωσία, Ιταλία) ανέλαβαν τη διαχείριση βασικών κρατικών εσόδων.
- Επρόκειτο για τα έσοδα των μονοπωλίων αλατιού, φωτιστικού πετρελαίου, σπիրτων, παιγνιόχαρτων, χαρτιού σιγαρέτων, τα έσοδα από την εξόρυξη της σμύριδας της Νάξου, το φόρο καπνού, τα λιμενικά δικαιώματα του Πειραιά, το φόρο χαρτοσήμου κ.λπ. Το ύψος αυτών των εσόδων ανερχόταν σε 28.000.000 έως 30.000.000 δραχμές

10. Η πτώχευση του 1893 και ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος

- Στόχος αυτής της υποχρεωτικής διαχείρισης ήταν η εκπλήρωση των υποχρεώσεων της χώρας προς την Οθωμανική αυτοκρατορία, δηλαδή η καταβολή της πολεμικής αποζημίωσης ύψους 92.000.000 δραχμών και η εξυπηρέτηση των άλλων δανείων
- Η διεθνής επιτροπή, που ξεκίνησε τη λειτουργία της το 1898, αντιμετώπισε τις τρέχουσες ανάγκες με ένα μεγάλο δάνειο, που χορηγήθηκε με την εγγύηση των Δυνάμεων.
- Στη συνέχεια, εκτός από το βασικό της ρόλο, δηλαδή την εξασφάλιση της αποπληρωμής των δανείων, λειτούργησε επιπρόσθετα ως τεχνικό συμβουλευτικό σώμα, συμβάλλοντας γενικότερα στη βελτίωση των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας.
- Ερωτήσεις [εδώ](#)

•
ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ
ΟΡΥΧΕΙΩΝ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ
ΥΠΠΟ

ΛΙΜΝΗ
ΚΩΠΑΙΔΑΣ

ΔΙΩΡΥΓΑ ΤΗΣ
ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Η Διώρυγα της
Κορίνθου από το NASA
Earth Observatory

Δορυφορική άποψη
από το
Googlesightseeing

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ
ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΟΔΙΚΗΣ
ΓΕΦΥΡΑΣ ΤΟΥ ΙΣΘΜΟΥ
ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ (Αρχείο
ντοκιμαντέρ της ΕΡΤ)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΣΠΑΝΙΕΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ
ΔΙΩΡΥΓΑ ΤΗΣ
ΚΟΡΙΝΘΟΥ

ΔΙΩΡΥΓΑ ΤΗΣ
ΚΟΡΙΝΘΟΥ

ΑΡΧΑΙΑ ΔΙΟΛΚΟΣ

Διώρυγα της Κορίνθου
(φωτόδεντρο)

Ιστορία και Λογοτεχνία